

« شناخت هر چه وسیع تر روستای میمند کرمان »

در مقاله پیش^۱ نکاتی درباره پیدایش روستا بطور اعم، بوجود آمدن طرح تحقیقاتی میمند، شناخت روستای میمند، اوضاع واحوال جغرافیائی، اقتصادی و اجتماعی آنجا، تاریخ تقریبی موجودیت یافتن این روستا و تا حدودی درباره تاریخ اجتماعی آن بحث شد.^۲ در این مقاله درباره فرهنگ شناخته نشده روستائی ایران، فلسفه مادی و معنوی مجموعه مسکن میمند، بازده ساختمانی آن، گسترش فرهنگ در میمند، معادن مس سرچشمه، درزها،

۱ - مراجعه شود به مقاله نگارنده زیر عنوان :

پژوهشی درباره روستای میمند

در مجله بررسیهای تاریخی شماره ۶ سال هفتم

تهران، ۱۳۵۲، صفحه ۱۲۱ تا ۱۵۳

ضمناً بدینوسیله متذکر میگردد که در مقاله فوق یک مطلب در حین پاکنویس از قلم افتاده است. در سفر تحقیقاتی آذرماه ۱۳۵۰ بنا به پیشنهاد اینجانب در خدمت آقایان دکتر منصور فلامکی دانشیار دانشکده هنرهای زیبا و دکتر محمود روح الامینی استاد یار دانشکده علوم اجتماعی و تعاون عازم میمند گردیدیم. آقای دکتر فلامکی طی اقامت سه روزه شان در میمند راهنمائیهای در جهت اندازه برداری به دانشجویان نمودند که بدینوسیله از ایشان تشکر میشود. طی مدت اقامت مادر میمند آقای رضاستوفی استاد یار و آقای دکتر پرویز ورجاوند دانشیار دانشکده ادبیات نیز در زمانهای متفاوت از روستای میمند یک بازدید دو ساعته بعمل آوردند.

۲ - نویسنده درباره روستای میمند تاکنون مقالات زیر را هم بزبانهای خارجی

قیور، وجه تسمیه و اشعار و اسناد مربوطه به میمند سخن خواهد رفت .
 این مسئله بر کسی پوشیده نیست که متأسفانه تحقیق درباره معماری
 و مساکن روستائی این آب و خاک صورت جنینی را دارد که بتازگی هفته های
 اول زندگی خود را آغاز نموده است. اگرچه از دیرباز آثار بارزش معماری
 ایران توجه دانشمندان جهان غرب را بخود جلب نموده و آنان را برانگیخته
 است که از نظر دانش باستان شناسی در مورد معماری قدیم ایران تحقیقاتی
 انجام دهند. ولی این تحقیقات نه تنها کافی نیست ، بلکه خود سئوالات مهمتری
 را بخاطر نگرش یکجانبه دانشمندان غرب مطرح میسازد، علاوه بر آن در
 این تحقیقات همواره جنبه باستان شناسی و تعیین هویت نقش تعیین کننده
 را داشته و مسئله فضا و تجزیه و تحلیل آن در رابطه با انسان و اجتماع
 مطرح نبوده است .

تهیه و تنظیم نموده است که تا اواخر سال مسیحی ۱۹۷۳ در اروپا منتشر خواهد شد.

اول مقاله

Dr. Gholamali Homayoun.

Die Felsarchitektur in Maimand.

Archäologische Mitteilungen aus Iran.

دربرن

Berlin.

Dr. Gholamali Homayoun

Larchitecture troglodytique de Maimand.

دوم

درفرانسه

سوم- خلاصه ای از خلاصه مقاله آلمانی فوق بزبان انگلیسی در کاتالوگ ششمین

کنگره بین المللی باستان شناسی و تاریخ هنر ایران در آکسفورد چاپ رسیده، تحت عنوان زیر :

Gh. Homayoun.

The Rockarchitecture in Maimand.

همچنین مقالات زیر بزبان فارسی در مجلات داخلی منتشر خواهد گردید.

چهارم- مقاله «فلسفه معماری صخره ای و انتخاب محل و تمرکز در روستای میمند

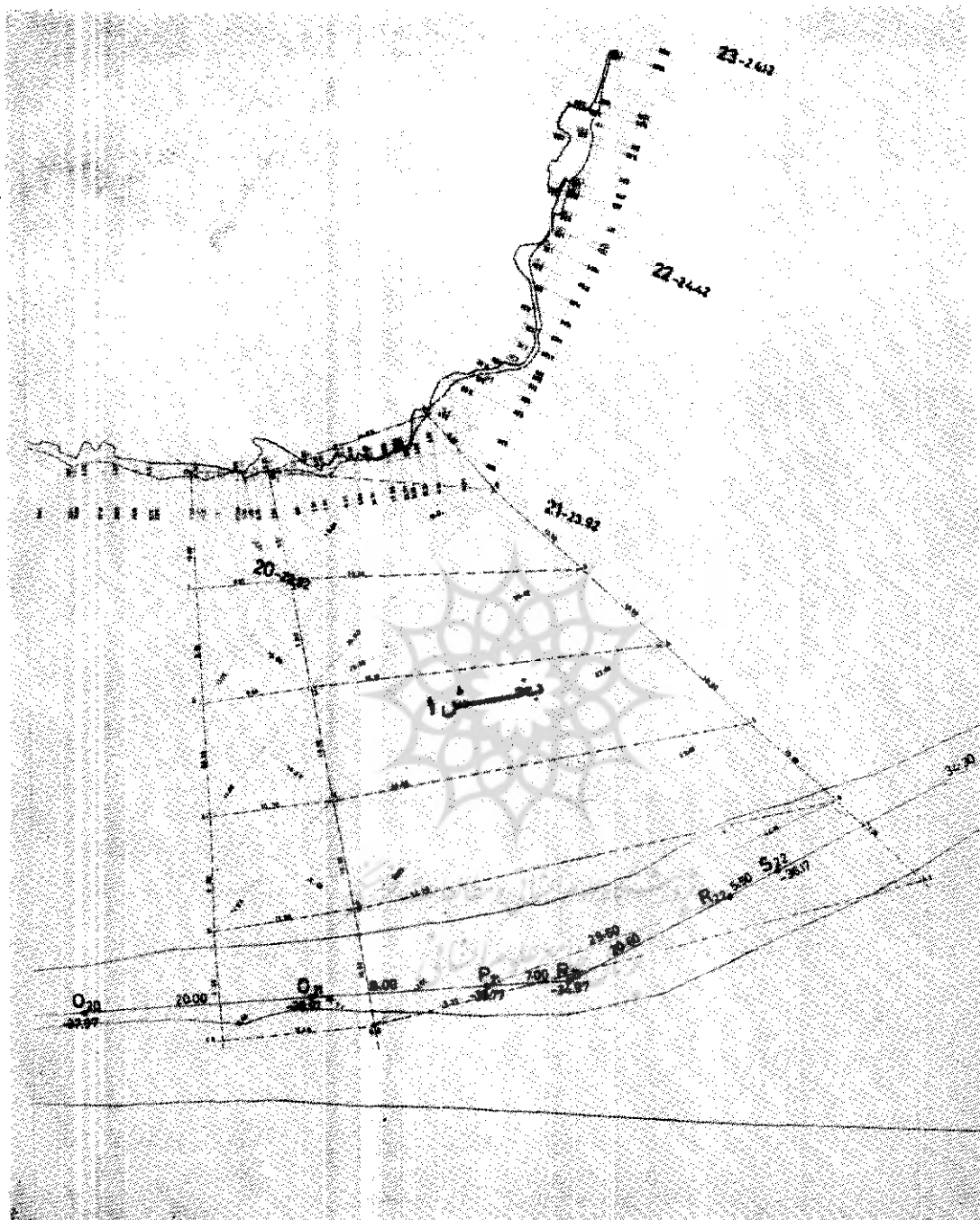
کرمان» در مجله معماری ایران.

پنجم- مقاله « میمند از ارگانیک ترین مجموعه های مکن» در مجله باستان شناسی و

هنر ایران .

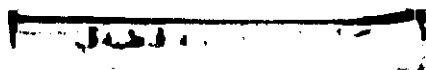
فرهنگ روستائی ایران دارای سنتی بسیار قوی و سازنده بود و اولین روستاها در پی اولین انقلاب بشری یعنی کشف کشاورزی بر روی خاک ایران موجودیت یافت. معماری روستاها از همان ابتدای پیدایش دارای جنبه‌های سازندگی فراوان بود ولی متأسفانه شناخت این معماری نیز بکلی در بوته فراموشی گذارده شد. در صورتیکه کالبد اساسی فرم شهر از روستاها الهام گرفته و بدون ترکیب دهکده‌ها اجتماع بزرگتر شهری فاقد یک اساس لازم برای مداومت کالبدی و تداوم اجتماعی میشد. شهر بدون روستا نمیتوانست بوجود آید، زیرا کشاورزی و دامداری منشأ زندگی شهری است و نیاز اقتصادی شهر به روستا با تمام پیشرفتهای فنی امروزی هنوز کاملاً مشهود است. اگرچه انقلاب‌های پی در پی صنعتی در دنیسای معاصر چهره و سطح زندگی مردم را در نواحی مختلف و درجه تمتع آنان را از رفاه زندگی جدید متفاوت داشته و اختلاف عظیمی میان نواحی صنعتی و غیر صنعتی و میان شهر و روستا ایجاد کرده است ولی با تمام این احوال روستا یکی از هیأت‌های اساسی استوار آدمی و جوشش حیات وی بر روی سطح زمین است و از این جهت روستای میمند یکی از مهمترین روستاهای باستانی ایران محسوب میگردد.

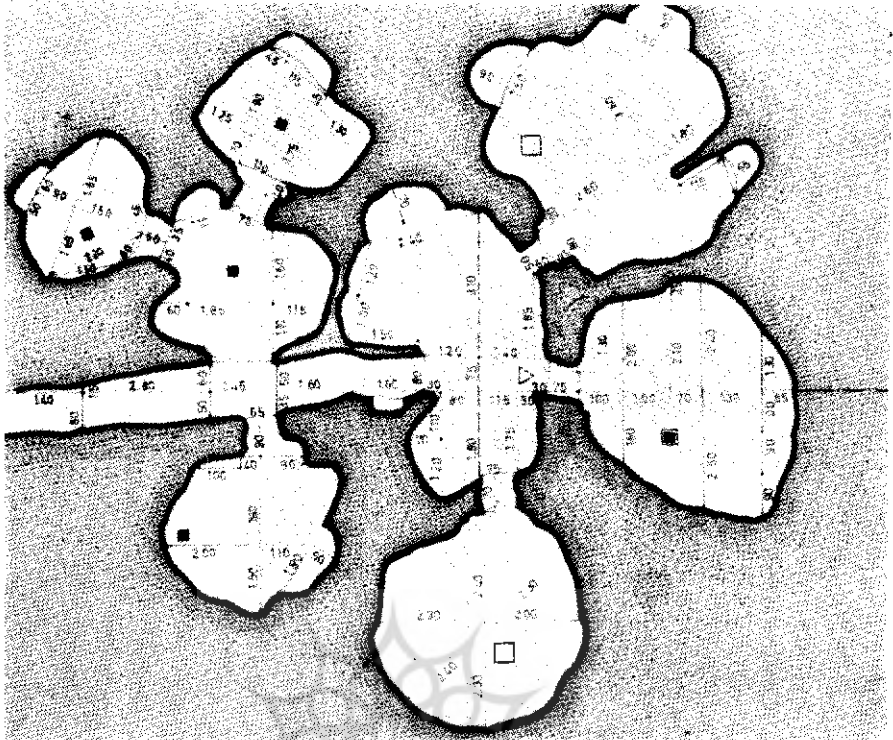
مراحل اول و دوم طرح تحقیقاتی میمند همانطوریکه در مقاله پیشین گفته شد، در سالهای ۱۳۵۰ و اوائل ۱۳۵۱ انجام شد. یعنی پس از مشخص شدن هدف و تعیین گروههای مختلفی که میتوانند برای بررسی مسائل جامع محیط انسانی محل مفید واقع شوند، برنامه‌ریزی هر یک از گروههای جزء بصورتی که مورد استفاده تمامی گروه قرار گیرد آغاز گشت. تمام کوششها متوجه مسائل و نکاتی بود که در وهله اول لازم و در مرحله دوم روی هم رفته مکمل تحقیقات و تلاش گروههای دیگر باشد و بصورت یک مجموعه کامل در آید. برای این منظور طرح برداری کالبدی روستای صخره‌ای میمند و بررسی محیطی آن در محل انجام شد (تصاویر ۱ و ۲) و سپس این نتیجه گرفته شد

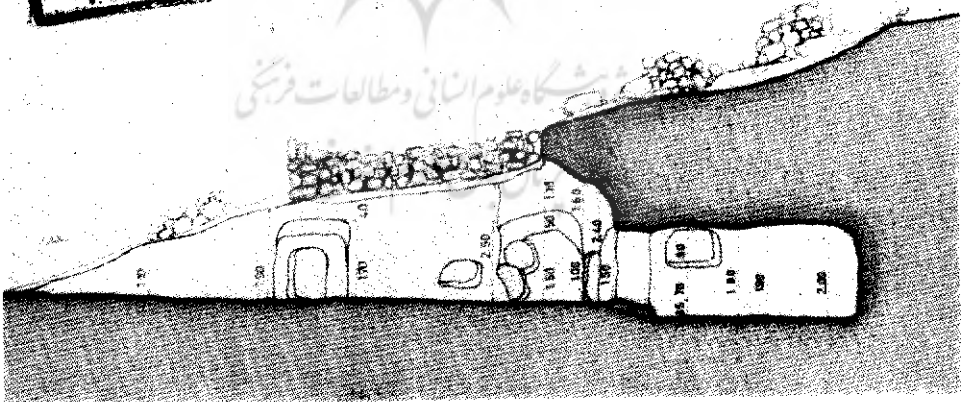
شکل ۱
موقعیت بخش یک بر روی مجموعه کلی روستای میمند

(۴)

به تنظیم

شکل ۲

نقشه و برش خانه شماره ۲ از بخش شماره ۲

که معماری صخره‌ای میمند بخاطر بنیان گذاری جاودانه آن بر اساس فلسفه مادی مسکن (تساوی ۴۳) و همچنین معتقدات آئین مهرپرستی بوجود آمده است.

سازندگان روستای میمند بدون شك از اقوامی بودند که نمیتوانستند فرمانروایی دشت نشینان و غارت و تاخت و تاز آنان را بر خود هموار سازند و بدین مناسبت در میان کوه‌های پرفراز و نشیب و پرچین و شکن و بریدگی‌های متعدد آن برای خویش پناهگاه‌هایی بوجود آوردند تا در پناه صلح و صفا زندگی کنند.

آنان بخصوص این محل دور افتاده و دور از غوغا را انتخاب کرده بودند تا عبور و مرور دشوار آن ایشان را از گزند دشمنان مصون داشته و سنن خانوادگی و مذهبی‌شان بیشتر حفظ گردد. بنابراین شکفتنی نیست که بسیاری از مردم میمند هنوز با روحیات و اندیشه‌های بکر و دست نخورده بساقی مانده‌اند.

مجموعه میمند در عین مسکن بودن جنبه دفاعی را نیز داراست اصولاً میل بزندگی اجتماعی بیشتر جنبه دفاعی دارد. روستائیان میمند علاقه به زندگی دستجمعی را داشته‌اند تا بتوانند در قبال حیوانات وحشی، انسانهای مهاجم و طبیعت ناسازگار مقاومت ورزند. گذشته از آنکه موارد اشتراك و تقسیم آب، برداشت محصول و بافتن قالی و تعلیم آن نیز این مردمان را هر چه بیشتر بزندگی دسته‌جمعی ترغیب مینمود.

بهم پیوستگی و یک پارچگی مسکن در میمند (تساوی ۶۹۵) باعث بوجود آمدن یک سازمان یک پارچه اجتماعی، یک سطح فرهنگی یک پارچه، یک نوع مالکیت و اقتصاد واحد شده و آنرا بعنوان استثنائی ترین روستاهای ایران معتبر و با ارزش گردانیده است.

هنگام ورود به دره میمند در سمت راست دو پیش آمدگی نسبتاً پهن از

شکل ۳

نقاط آفتاب گیر در ضمن یک چگونگی هم آمیختگی کوچک ها توجه شود

شکل ۴

نقاط کم آفتاب

(۷)

شکل ۵
بیکارچگی روستای میمند

وظایف
م انسانی

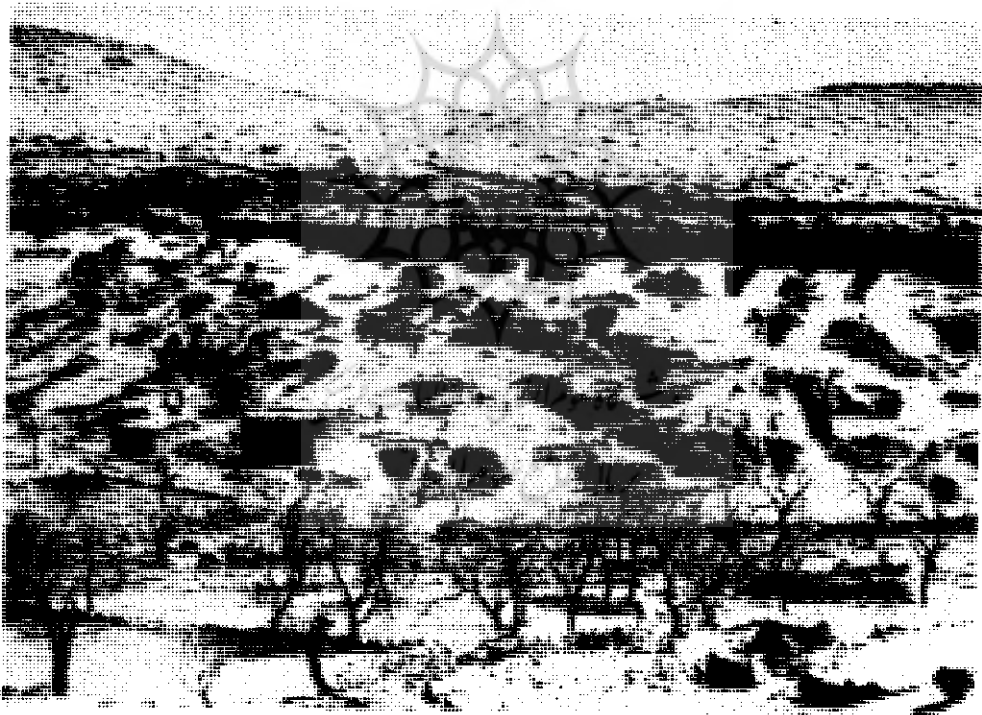

شکل ۶

بیکارچگی روستای میمند

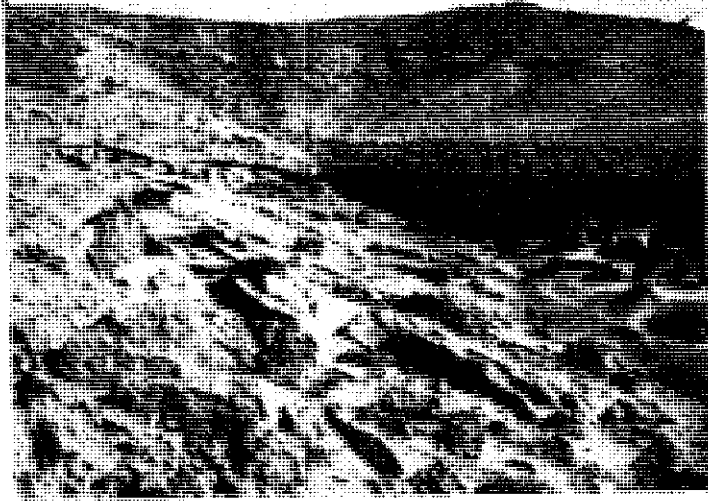
شیب طبیعی تپه‌ها برآمدگی‌هایی بوجود آورده است که همین برآمدگی‌ها طبیعی‌تأسه‌دره کوچک‌تر را ایجاد نموده که مشرف به دره اصلی است. (تصاویر - های ۸۹ و ۸۷) در سمت چپ این برآمدگی‌ها فقط یک دره کوچک‌تر ایجاد نموده است.

ساکنین این دره‌ها و پیرامون آنجا در آن زمان (اواخر اشکانیان - اوایل ساسانیان) از یک زبانه طبیعی سنگی که سراسر اطراف این دره‌های کوچک و برآمدگی‌ها را گرفته است، استفاده کرده و خانه‌های خود را زیر آن دردل کوه کنده‌اند. بعد از آنکه شیب ملایمی در کوه ایجاد کردند

شکل ۷

منظره‌ای از کنار رودخانه میمند

شکل ۸
قسمتی از مباتک فرضی درازانه‌های روستای میمند

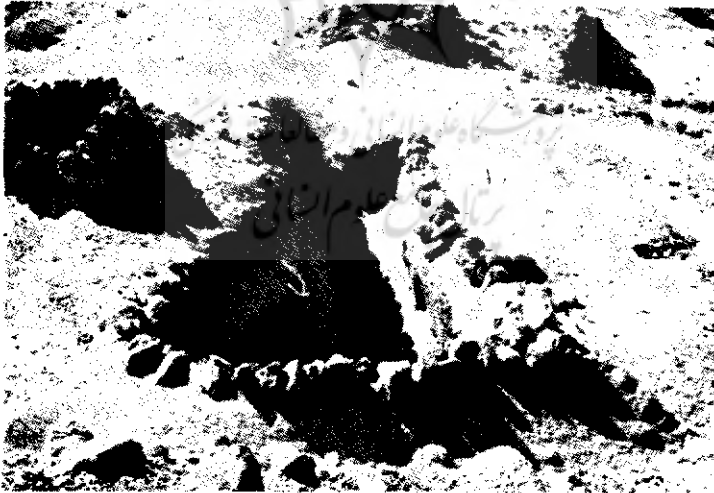
شکل ۹
منظره‌ای از روستای میمند

به کندن کوچه‌ها پرداختند (تصاویر ۱۰ و ۱۱). در انتهای کوچه فضای نیمه

شکل ۱۰

نمونه‌ای از کوچه و آبرو در میمند

شکل ۱۱

نمونه‌ای از یک کوچه میمندی و جایگاه مورد نیاز همگانی در کنار آن

بازی بمنزله يك ایوان (تصاویر ۱۲ و ۱۳) بوجود آمد. سپس سه فضای مهم

شکل ۱۲

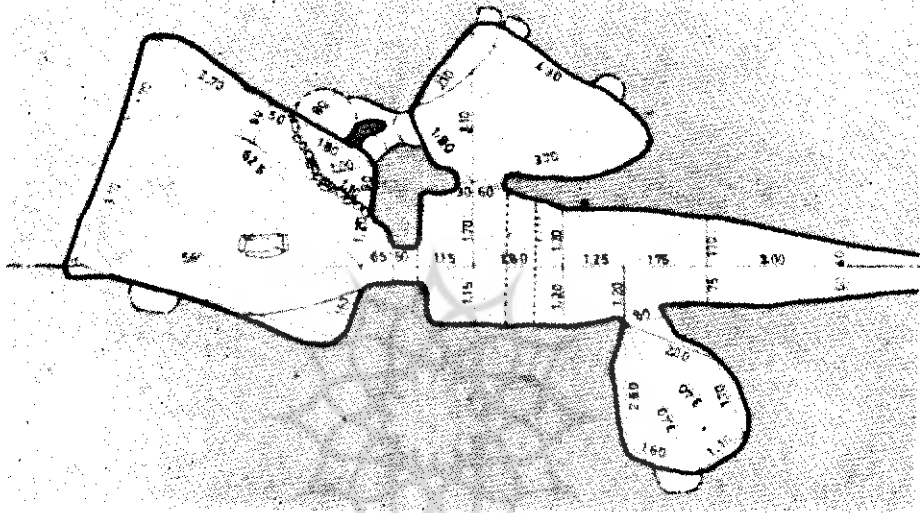
ایوان واجاق و قسمتی از ورودی اطاق نشیمن

شکل ۱۳

ورودی های کلاس درس مدرسه صخره ای

دیگر کننده و در بعضی از خانه‌ها تا ۲۵ متر داخل کوه نفوذ کردند. این فضاها عبارتست از نشیمن اصلی در انتهای کوچه و ایوان، دو فضای دیگر در سمت چپ و راست ایوان که همان طویله و انبار باشد (تصویر ۱۴) در ورودی هر سه

نقشه خانه

برش خانه

شکل ۱۴
نقشه و برش يك خانه میمندی

آنها به داخل ایوان باز میشود. تمام این فضاهای نیمه تاریک فقط از در ورودی کوتاهی نور میکیرند (تصویر ۱۵).

شکل ۱۵

ورودی با قوس شکسته

کتابخانه مدرسه فاطمه زهرا

درهای ورودی از چوب ساخته شده و بوسیله کلون باز بسته میشود در کنار در ورودی داخل ایوان روزنه‌ای ایجاد کرده‌اند که کلون در را میتوان بوسیله کلید چوبی از داخل آن روزنه باز بسته نمود. (تصویر ۱۶) فضای داخلی خانه‌ها که به تناوب دارای ابعادی از ۴ تا ۶ متر است گاه تقریباً مربع مستطیل و گاه مدور است که اغلب در انتهای اطاق مسکونی شاه نشینی که عبارت از یک سکوی بلند است ملاحظه میگردد. گاهی اوقات پشت این شاه نشین‌ها نیز صندوق خانه‌هایی تعبیه شده است.

درمینه حجاری در خدمت مسکن قرار گرفته و هر عنصر معماری

شکل ۱۶

ورودی و روزنه های کون درهای چوبی

بخاطر عملکردی موجودیت یافته است. در اینجا معماری ارگانیک (آلی) با خداعلمی کار کرد خود تجلی کرده است (تصاویر ۱۷ و ۱۸) کار بسیار دشواری که معماران و حجاران ایرانی در آن زمان در میمند انجام داده اند واقعاً بسیار با ارزش و از دیدگاه هنر قابل تأمل است، زیرا با وسایل محدود آن زمان که بیشتر از دیلم برای کندن کوه استفاده میکرده اند حقیقتاً بوجود آوردن چنین مجموعه بزرگی در خور ستایش بوده است.

و اما آنچه که مربوط به فلسفه معنوی این مجموعه است مهر در بالای کوه هرا، یعنی آنجائیکه گرما، ناخوشی و تاریکی شب را راهی نیست در خانه ای صخره ای قرار گاهی داشته و تمامی جهان را نظاره کرده تا از کارهای زشت از قبیل دروغ، عهد شکنی، سعایت و هر گونه دغلتکاری ممانعت بعمل آورد. علاوه بر آن یکی از ارکان آئین مهر پرستی بر اساس شکست ناپذیری و جاودانگی پدیده ها استوار بوده است. مهر پرستان معتقد بودند که خورشید

شکل ۱۷

فضای درون تکیه و پایه‌هایی ستون مانند که از صخره کوهستان ترتیب داده‌اند

شکل ۱۸

ورودی حمام

شکست ناپذیر و جاودانه است و همین مسئله شکست ناپذیری آنانرا بسوی تقدیس کوه نیز میکشاند است زیرا کوه نیز جاودانه و شکست ناپذیر است و از همانجاست که آنان معتقد بودند که مهر از سنگ متولد گردیده است .
 معماری صخره‌ای بعنوان يك پدیده جاودانه مسلماً با آئین مهرپرستان مرتبط میگردد. معماران و حجاران سازندگان میمند که ظاهراً آئین مهری داشتند در کمال قدرت آئین مهر را در مساکن خود پیاده کرده‌اند . یعنی خانه‌هایشان را بطریقی در کوه‌کنند که جاودانه و شکست ناپذیر چون خورشید تا هزاران سال پایدار بماند .

میدانیم که نیروی مبارزه و سرسختی و انضباط یکی از اصول اساسی آئین مهرپرستی است تمامی این افکار با ساختمان مجموعه خانه‌های میمند تطابق دارد. این مجموعه نشان میدهد که مردمی مبارز و سرسخت و ایمان - گرا در ساختمانش دخالت داشته‌اند .

بازده ساختمانی خانه‌های میمند را نمیتوان محاسبه نمود، ولی میتوان گفت که خانه‌های روستائی میمند بالاترین بازده ها را از لحاظ اقتصادی در میان روستاهای ایران دارد ، زیرا قریب به دو هزار سال است که مردم نسل اندر نسل در خانه‌هایی زندگی میکنند که احتیاجی نیست بخاطرش هزینه‌ای تحمل نمایند ، یعنی در حقیقت سرمایه‌ای بکار افتاده که البته در ابتدای امر از سرمایه گذاری خانه های معمولی بیشتر بوده ولی بطور تقریباً جاودانه ارزش تولیدی دارد .

مسئله عقب ماندگی فرهنگ و اقتصاد اهالی روستای میمند واقعیتی است که وجدانها نمیتوانند از آگاهی بدان سرباز زنند و لسی بدون شك ارزش اقتصادی و معنوی این دهکده نیز نمیتواند مورد انکار قرار گیرد . اکنون این سؤال مطرح میگردد که چرا از این سرمایه جاودانه هرچه بهتر و بیشتر بنفع مالکین امروزی آن یعنی اهالی میمند استفاده نکرده و وسایل رفاه آنان را از طریق شناخت علمی و عمیق تر همان خانه‌ها تأمین ننمائیم .

مطمئناً شناخت و مطالعه روستای میمند در درجه اول برای اهالی آن مفید خواهد بود، زیرا تجربیات تاریخی این نکته را درزندگی اهالی روستاها ثابت مینماید که آنان متناسب اطلاعی که از استعداد های خاک و آب و هوا و مردم محیط خود داشته بر میزان بازده تولید خویش نیز افزوده اند. هنگامی که تولید افزایش یافت علاوه بر بهبود زندگی فرهنگ نیز گسترش یافته و مردم از عقب ماندگی نجات خواهند یافت. گسترش فرهنگ در میمند و آشنا شدن اهالی آن با زندگی امروزی نباید هیچگونه نگرانی از نظر دست نخوردگی روستا ایجاد نماید زیرا نوع تغذیه، وسایل و شرایط زندگی مردم میمند بستگی کامل به معماری صخره ای مساکن آنان دارد و آنان به گذشته بیشتر مینگردند و میخواهند به آداب و رسوم و عقاید قدیم وفادار بمانند. بدین مناسبت آشناسدن به فرهنگ امروزی نمیتواند دست نخوردگی آنانرا از میان ببرد. از این جهت باید بدون هیچگونه نگرانی دشواریهای مردم آنجا را از بین برد. بلحاظ اهمیت که طرح تحقیقاتی میمند برای اهالی آن دارد و همچنین بخاطر بهره ای که این طرح از نظر جهانگردی عاید کشورمان خواهد نمود میبایست شناسائی دقیق تری انجام پذیرفته و در کشف دوباره و هر چه عمیقتر این روستا تردیدی بخود راه ندهیم.

میدانیم که کرمان منطقه ایست دارای معادن مس فراوان. ۳ معادن مس سرچشمه در حدود ۶۰ کیلومتری میمند قرار دارد. این معدن با ۴۰۰ میلیون تن ذخیره سنگ مس از بزرگترین معادن مس جهان محسوب میگردد

۳- معدن مس سرچشمه.

شرکت مس سرچشمه نزدیک رفسنجان

کد آرشو دفتر آمار ۰۲-۱۰-۱۲۳۳

و معدن مس پیدستان نزدیک رفسنجان

دفتر- تهران خیابان شیرازکوی لطفی.

کد دفتر آمار ۰۳-۱۰-۱۲۳۳.

و از آن درآینده سالانه بیش از ۱۵۰ هزار تن مس ۹۹ درصد استخراج خواهد شد.^۴

طبق طرح شرکت سهامی مس سرچشمه در نزدیکی معدن بک شهر ۱۰- هزار نفری و کارخانه تصفیه مس ایجاد میشود و بالنتیجه مرکزی پر جنب و جوش و مملو از کار و حرکت در منطقه کرمان احداث میگردد. این موقعیت اقتصادی بی نظیر در نزدیکی روستای میمند ایجاد میکند که به این روستا توجه بیشتر مبدول گردد، بخصوص اینکه میمند بخودی خود جاذبه جهانگردی فوق العاده‌ای دارد. در هر حال مطالعات آینده باید روابط روستای میمند را با مناطق اطراف و بخصوص معدن سرچشمه بطریقه علمی پیش‌بینی نماید.

۴- قرارداد اصلی خرید خدمات فنی برای بهره‌جویی از معادن مس سرچشمه کرمان بین شرکت سهامی معادن مس سرچشمه و شرکت آمریکائی مس آنا کوندا وارد مرحله عمل شده است. طرح سرچشمه کرمان یکی از طرح‌های معدنی صنعتی بزرگ کشور است با اجرای طرح معدن سرچشمه، منطقه کرمان روبه عمران و آبادی نهاده و از رونق کم‌نظیری برخوردار خواهد شد، زیرا با اجرای این طرح سالانه ۵۰ میلیون دلار ارز صادراتی نصیب ایران خواهد گردید علاوه بر مرکز کار و فعالیت که در منطقه کرمان بوجود می‌آید، جالب اینجاست که مس نیز مانند نفت از طریق کشفیات باستانشناسی کشف گردید (نفت خوزستان را ذاک دمرگان باستانشناس معروف فرانسوی هنگام عبور از کوهسادهای مسجد سلیمان کشف نمود) سر اورل اشتاین Sir Aurel Stein باستان‌شناس شهیر انگلیسی که پیش از جنگ بین الملل دوم اغلب نقاط منطقه کرمان را بررسی نمود، هنگام عبور از تپه‌ها و اطراف کرمان به وجود معادن مس پی برد و اظهار داشت که کرمان منبع ذخایر بزرگی از مس دربردارد. بقیه باستانشناسان نیز که در منطقه کرمان مشغول کار بودند این مسئله را تأیید نمود. و اظهار کردند که ایران محتملاً دیرتر از مناطق دیگر وارد « دوره آهن » گردید و این بمناسبت ظروف مسی قدیم است که در نقاط مختلف ایران کشف گردیده است. شاید ایرانیان اولین مردمی بودند که بوجود مس پی بردند و از آن در ساختن اشیاء استفاده کرده‌اند. در منطقه حفاریات «قل ابلیس» کرمان اولین کوره ذوب مس پیدا شد و این نشانه آنست که منبع اصلی مس در شرق ایران بوده به‌آشور و بابل و نواحی دیگر صادر میگردد است. در هر حال در اثر مطالعات باستانشناسان است که دولتها به وجود مس در کرمان پی برده‌اند.

از طرف دیگر بررسیهای فراوانی از نظر علم تاریخ هنر هنوز در میمند باقیست .

موضوع بررسی دژها و قبور دوره ساسانی آن از این جمله است : تا آنجائیکه اینجانب اطلاع دارد دودژ در نزدیکی میمند قرار دارد که از آنها فقط پاره سنگهایی بیش باقی نمانده است . این دژها بدون شك باید خاکبرداری و اندازه گیری شود .

در سمت چپ رودخانه سرروی بلند ترین نقاط تپه آثار قبور سنگی مدوری باقیمانده است همچنین در نزدیکی دژی که در دو کیلومتری میمند قرار گرفته است نیز آثار این قبور فراوان مشاهده میشود . ساختمان این گورها بدین گونه است که سنگهای بزرگی را با ارتفاع یک انسان نشسته و با نقشه تقریباً یک دایره در کنار هم قرار داده اند . سپس در نقطه شمالی آن یک تخته سنگ بزرگتر بطور عمودی نشانده و کالبد انسانی را بصورت نشسته بر روی این تخته سنگ رو بجنوب میگذاردند .

در مورد دفن مردگان نویسنده گان دوره کهن بتفاوت اظهار نظر کرده اند .^۵

هرودوت میگوید: «جسد مردگان قبل از دفن بایستی به وسیله سگی یا پرنده بی شکاری تکه تکه گردد در مورد مغان من به این روش ایشان اطمینان کامل دارم ، چون آنان این عمل را در انظار عام انجام میدهند . در مراحل پارسیهایی نیز هستند که مردگان را قبل از دفن در خاک با موم آلود میکنند...»^۶

البته این برداشت به شیوه کار هرودوت است و مانند اغلب نوشتههای وی مخدوش . اجساد مردگان مورد حمله لاشخوارها و پرنده گان قرار گرفته

۵- در این مورد در مقاله «کارا کتر و فلسفه معماری صخره ای میمند» در مجله معماری ایران نیز مطالبی را بیان کرده ام .

۶- مراجعه شود به: هاشم رضی، تاریخ ادیان، کتاب دوم، تهران، ۱۹۶۳، صفحه ۶۰۲.

و گوشتشان بوسیله آنها به یغما میرفت، اصل این مطلب از آنجا آمده است که ایرانیان قدیم عناصر چهارگانه را مقدس می‌شمردند از جمله خاک را. و آتش و زمین و آب را نباید آلوده گردانید، زیرا آفریدگان اهورامزدا هستند بهمین جهت، جسد مرده را نباید در خاک نهاد، پس از مرگ، جسم را باید در بناهای استوانه‌ای شکل «برج سکوت» گذارد تا خوراک سک و لاشخوارها گردد، ولسی روح انسان در عدالت خانه الهی محاکمه میشود...»^۷

ایرانیان قدیم خاک را مقدس می‌شمردند، بدین جهت از دفن مردگان به خاک اجتماع داشتند و براین عقیده بودند که دفن مرده در خاک موجب آلودگی این عنصر مقدس میشود در ایران باستان به سه طریق مردگان را دفن میکردند:

۱- مرده را درون تابوت سنگی نهاده و در دخمه‌یی می‌گذاشتند.
 ۲- مردگان را درون سردابه‌یی که در دل کوه می‌کنده‌اند نهاده و جلوی آن را مسدود میکردند.

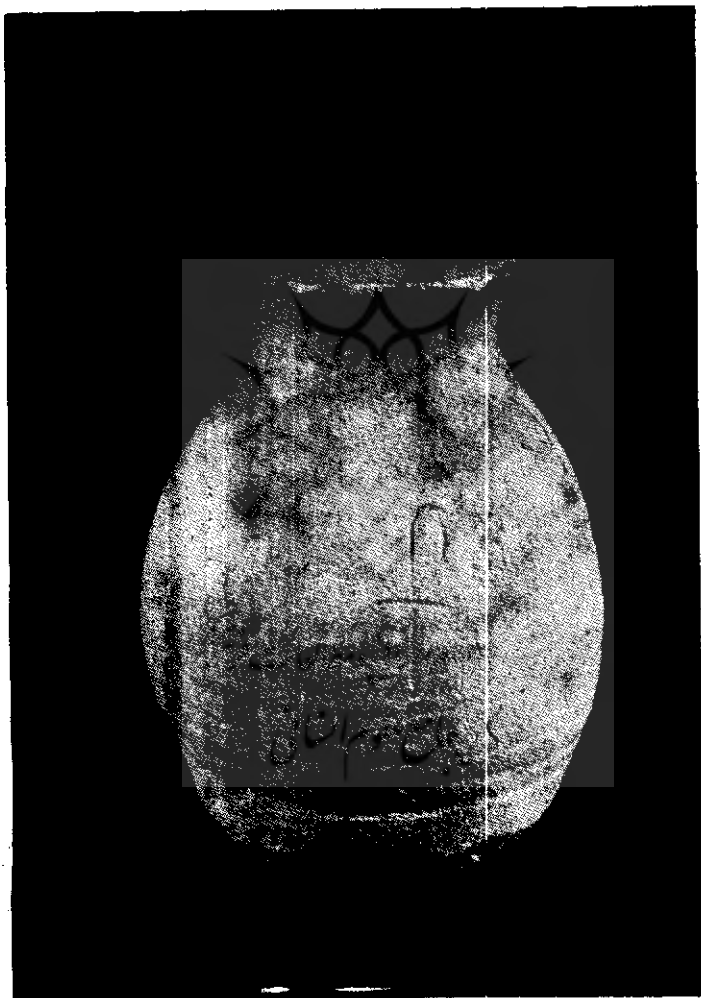
۳- مردگان را در دخمه‌ای سر باز می‌گذاشتند این دخمه یا بالای کوهی بصورت «برج سکوت» ساخته شده و یا اینکه با سنگهای متعدد در کنار هم تعبیه میگردد (قسمت اخیر نوع میمندی آنست).

در میمند همانطوریکه در مقالات پیشین اشاره شد آثار سفالین فراوان از دوره‌های متعدد پیدا میشود، بخصوص در خانه‌های بخش شماره ۳ ما خمره‌های دوره اسلامی بزرگی را مشاهده نمودیم. که هنوز مورد استفاده ساکنین آن است سفال‌هایی از دوره ساسانی بشرح زیر نیز یافت شده است:

۷- مراجعه شود به: فلیین شاله تاریخ مختصر ادیان بزرگ، ترجمه دکتر منوچهر

خداپارمچی، تهران، ۱۳۴۶، صفحه ۲۱۳.

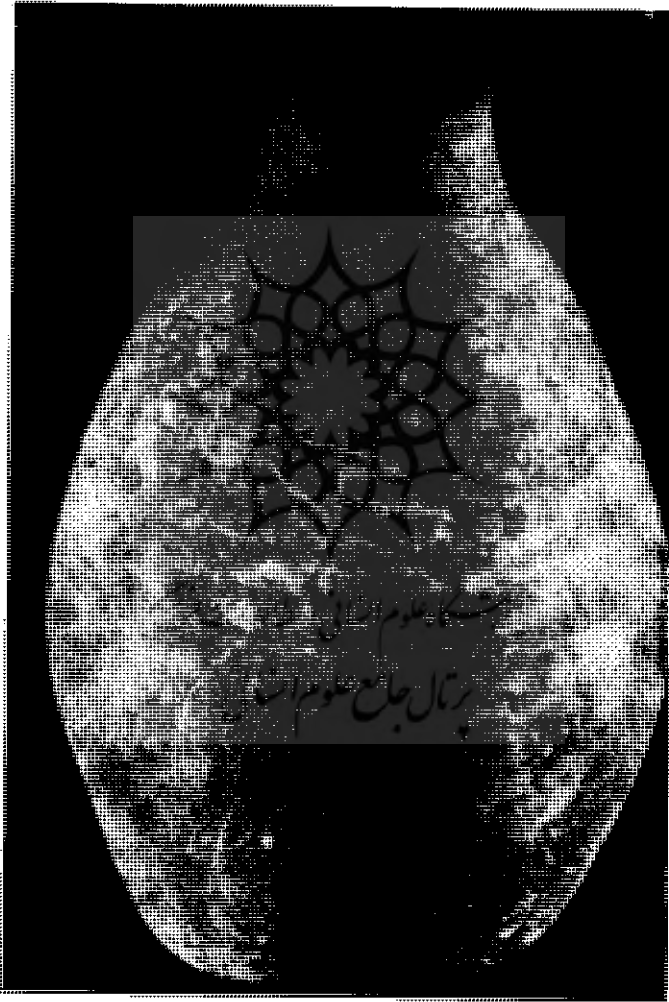
سفال نخودی رنگ چرخ ساز (تصویر ۱۹)
آثار لعاب از نوع لعاب شیشه
دارای علامت امضاء هنرمند
اواخر دوره ساسانیان

شکل ۱۹

کوزه سفالی نخودی رنگ چرخ ساز، اواخر دوره ساسانیان

از نوع ظروف آشپزخانه برای مایعات روغنی احتمالاً روغن کنجد سفال نخودی رنگ چرخ ساز قالبی (تصویر ۲۰) پایه آن جداگانه ساخته و پیوند گردیده است لعاب از سیستم Wetsmuth یعنی هنگامیکه هنوز تر بوده با چوب جارو نقش اندازی شده است

شکل ۲۰

کوزه سفالی نخودی رنگ چرخ ساز قالبی اواخر دوره ساسانیان

اواخر دوره ساسانیان

از نوع ظروف سردابی، برای مایعات تخمیری شراب و آبجو احتمالاً جای بنیر
سفال نخودی قرمز رنگ چرخ ساز ساده (تصویر ۲۱)

اواخر دوره ساسانیان

از نوع ظروف آشپزخانه، جای شیر و روغن.^۸

درباره وجه تسمیه میمند صحبت بسیار است.^۹ ولی از ادیبان فارسی

خواهش دارم در این مورد مطلع فرمایند.

نقاط متعددی در کشور کنونی ایران و حوالی شرق آن تحت عنوان میمند

نامیده میشود. علاوه بر میمند فارس، میمند دیگری نیز در نزدیکی بندر عباس

قرار دارد.^{۱۰} در خراسان قدیم «شهر میمند که سر راه بلخ در دو منزلی طالقان

۸- در بررسی سه سفال فوق از اطلاعات آقای ملک استاد یار گروه باستانشناسی
و تاریخ هنر دانشکده ادبیات دانشگاه تهران نیز بهره جسته ام و بدینوسیله از ایشان متشکرم.

۹- یکی از اعضای خانه اصف روستای میمند در این باره میگفت که میمند از
کلمات «می من ده» آمده است، زیرا حجاران و معماران هنگام کندن این خانه های
صخره ای برای رفع خستگی طلب می میکردند و کلمات «می من ده» بتدریج مبدل به میمند
شده است که البته این نظریه صحیح بنظر نمیرسد.

شاید کلماتی نظیر میبد که همان میبد باشد با میمند رابطه ای داشته باشد.

درباره میبد چنین آمده است:

«میبد، دیگر از مناصب درباری منصب می بد یعنی ساقی و شرابدار بوده است که
شرابها سپرده باو بوده و در مجلس ضیافت در میان حاضران بخش میکرده است.

ظاهر آنام آبادی معروف بیرون شهر یزد که اکنون میبد بضم باء تلفظ می کنند همین کلمه
است و بمناسبت کمبست که این منصب را در دوره ساسانیان داشته است.»

مراجعه شود به: سعید نفیسی، تاریخ تمدن ایران ساسانی، تهران، ۱۳۳۱، صفحه ۲۸۵

۱۰- میمند - میمند ده از دهستان فارقان بخش سعادت آباد شهرستان بندر عباس
۶۰ کیلومتری خاور حاجی آباد سر راه مال رو حاجی آباد احمدی.

جلگه است، گرمسیر، سکنه ۲۰۶ شیعه فارسی، آب از چشمه ورودخانه.

مراجعه شود به: تیمسار سیهید رزم آراء

فرهنگ جغرافیائی ارتش

جلد هشتم، ۱۳۳۶

شکل ۲۱

کوزه سفالی نخودی قرمز رنگ چرخ سازساده ، اواخر دوره ساسانیان

است هنوز شهری معمور است»^{۱۱} در زابلستان میان گیرشک و قندهار نیز محلی است بنام میمند که بآن میونه نیز میگویند.

در باره این محل یاقوت اشتباهاً مینویسد: «میمند غزنه میان غور و باهمیان واقع است ، و علی الظاهر منظور او از این میمند همین یهودیه یسا میمند است.»^{۱۲}

در کتب تاریخی و جغرافیائی قدیم ویا نقل از آنها اسمی از « بیمند »

۱۱- مراجعه شود به کتاب لسترنج، صفحه ۴۵۰.

۱۲- مراجعه شود به کتاب لسترنج ، صفحه ۴۵۱

برده شده ۱۳ که البته نباید بامیمنند اشتباه گردد . میمند در حدود ۲۴
کیلومتری سیرجان واقع شده و همان «باغ بمید» است. ۱۴

«ادامه دارد»

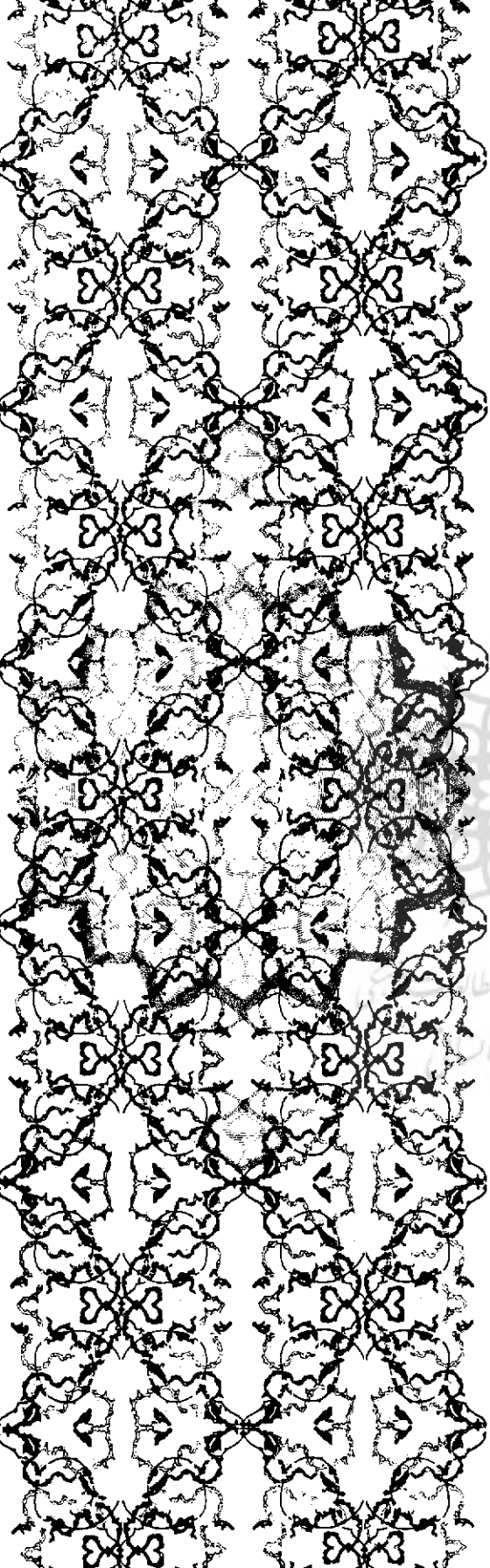
۱۳- مراجعه شود به: عبیداله ابن خردادبه (فوت حدود ۳۰ هجری) المسالك والممالك

بغداد، صفحه ۴۸، ۵۴، ۱۹۵ و کتاب لسترنج، صفحه ۳۴۳

۱۴- مراجعه شود به: احمدخان وزیر کرمانی

تاریخ کرمان

به تصحیح دکتر محمد ابراهیم باستانی پاریزی، صفحه ۳۰

بخش دوم

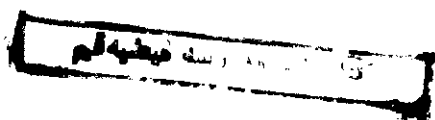

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پرویشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

تاریخ احوال عباس میرزا نایب‌السلطنه

تالیف میرزا مسعود انصاری وزیر دول خارجه

به کوشش محمد گلبن ۱۰۲ صفحه

ضمیمه سفرنامه خسرو میرزا

ناشر: کتابفروشی مستوفی - تهران

این رساله که از کتابهای بسیار نفیس و ارزشمند تاریخ دوره قاجاریه است و از آن نشانی در دست نبوده خوشبختانه به کوشش آقای محمد گلبن که از محققان و دانش پژوهشان معاصرند به دست آمد و به همت و سرمایه کتابفروشی مستوفی به چاپ رسید چاپ کتاب بسیار خوب، روی کاغذ مرغوب و بادقت بسیار صورت گرفته است اغلاط چاپی به ندرت در آن دیده می شود و این خود یکی از مزایای کتاب است.

ارزش وجودی کتاب از این نظر است که مؤلف منشی و مترجم مخصوص شاهزاده عباس میرزا نایب‌السلطنه بوده و خود در جریان حوادث و رویدادهائی که در کتاب خویش آورده ناظر و حاضر است و هموست که بعدها دوبار به «وزارت دول خارجه» ایران رسید بار اول از ۱۲۵۰ تا ۱۲۵۴ قمری و بار دوم پس از مرگ میرزا ابوالحسن خان شیرازی، از ۱۲۶۲ تا ۱۲۶۵ قمری.

موضوع و محتوای کتاب تاریخ شامل تفصیل جنگ دوم ایران و روس (۱۲۴۱-۱۲۴۳ قمری) و همان جزئیات مجالس مذاکره صلح است که به این معاهدات ترکمانچای (پنجم شعبان ۱۲۴۳ قمری) منتج شد و چون مؤلف جزو اعضای هیأت عذرخواهی از بابت قتل گریبایدوف و وزیر مختار روسیه هم بوده دنبال وقایع کتاب را به طور اختصار به داستان کشته شدن گریبایدوف و طرح اعزام هیأت عذرخواهی نیز کشانیده است ولی آنچه به این کتاب اهمیت و ارزش خاصی بخشیده است همان شرح جزئیات مجالس مذاکره صلح می باشد که با تفصیل بیشتر و بیان مطالبی که در هیچ کتاب و تاریخ دیگر دیده نمی شود ذکر شده است مقدمه جامع و مفیدی هم که مصحح و محشی کتاب آقای گلبن به کتاب افزوده و محتوی اسناد و مدارک تازه نیست که محتوای کتاب را در بر می گیرد بر ارزش این کتاب می افزاید.

تردیدی نیست که کشف این رساله گمشده در مطبوعات فارسی به حساب مفاخر آقای گلبن گذاشته می شود ولی با تمام ارزش کار ایشان از ذکر و نکته درباره نحوه انتشار آن نباید ناگفته گذشت.

نخست آنکه آقای گلبن که کتاب نفیس گمشده ئی را یافته بودند متأسفانه با ضمیمه کردن آن به سفرنامه خسرو میرزا مجدداً آنرا به دست نیمه فراموشی سپردند.

ارزش وجودی « تاریخ احوال عباس میرزا » به عقیده من که متفق القول چند تن دیگر از محققان تاریخ ایران هم هست کمتر از ارزش متن سفرنامه خسرو میرزانیست و در این صورت حق نبود

آقای گلبن این کتاب را به ضمیمه سفرنامه خسرو میرزا و تحت الشعاع آن قرار دهد. اگر هم ارتباط وقایع دو کتاب و وجود نقش میرزا مسعود رادر وقایع آن دو، محمل الصاق تاریخ عباس میرزا به سفرنامه خسرو میرزا دانسته اند باز می بایست در معرفی نام مجموعه می نوشتند «تاریخ احوال عباس میرزا نایب السلطنه و سفرنامه خسرو میرزا» در این صورت ضمن اینکه کتاب مورد بحث، مقام خود را حفظ می کرد و بر سر زبانها می افتاد و به دست فراموشی سپرده نمی شد، سفرنامه خسرو میرزا هم که شناخته شده است جای خود را از دست نمی داد و حال آنکه علی الاصول حق چنین بود که رساله «تاریخ احوال عباس میرزا نایب السلطنه» با آن مقدمه محققانه آقای گلبن به صورت جداگانه انتشار می یافت.

نکته دوم نام مؤلف در پشت جلد رنگین کتاب به صورتی که ذکر شده به هیچوجه درست نیست. مجموعه مزبور همانگونه در داخل مجموعه ذکر گردیده به قلم دو تن نوشته شده. نویسنده تاریخ عباس-میرزا، میرزا مسعود گرمروئی و نویسنده سفرنامه خسرو میرزا، میرزا مصطفی افشار است و حال آنکه هر کس به پشت جلد رنگین کتاب نگاه می کند این هر دو کتاب را از یک مؤلف می داند و احتمالاً آن را دو کشف تازه در مطبوعات فارسی می داند. امید است کتابفروشی مستوفی ناشر محترم کتاب به هنگام تجدید چاپ کتاب، این دورساله را از یکدیگر جدا کنند و یکی را فدای دیگری ننمایند.